

YEDİ İKLİM TÜRKÇE A1 VE A2 SEVİYE DERS KİTAPLARINDA DİNLEME BECERİSİNİN ORANININ İNCELENMESİ*

Zuhal OLGUN, Fatih YILMAZ**

Öz: Bu çalışma, Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan *Yedi İklim Türkçe* yabancılar için Türkçe öğretimi setinin A1 ve A2 kitaplarındaki dinleme etkinliklerinin diğer becerilere oranını tespit etmek üzere yapılmıştır. Verilerden hareketle dinleme becerisine dikkat çekmeyi amaçlamıştır ve dinleme becerisinin önemi üzerine alan yazındaki ilgili bilgilere yer vermiştir. A1 ve A2 seviye kitap setlerinin dört dil becerisiyle ilgili etkinlikleri incelenmiştir. Sayısal veriler üzerinden yorumlamalar yapılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniğinden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Türkiye Maarif Vakfının (TMV) yabancılar için Türkçe öğretimi için hazırladığı örnek programdaki kazanım listelerinden faydalanılmıştır. Elde edilen veriler, örnek programdaki bilgilerle karşılaştırılarak sonuçlar sunulmuştur. Sonuçlar, alan yazındaki verilerle yorumlanarak son bölümde önerilere yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yabancılar için Türkçe öğretimi, dinleme becerisi, Türkiye Maarif Vakfı programı, Yunus Emre Enstitüsü, *Yedi İklim Türkçe*.

An Evaluation of the Ratio of Listening Skills in the Level A1 and A2 Books of *Yedi İklim Türkçe*

Abstract: This study aims to determine the ratio of listening activities to other skills in the *Yedi İklim Teaching Turkish to Foreigners* set of books prepared by Yunus Emre Institute at the A1 and A2 levels. Based on the data, it draws attention to listening skills and evaluates relevant information in academic literature on the importance of listening skills. We analyzed the activities of A1 and A2 level book sets regarding four language skills and interpreted them based on numerical data. The study utilized the document review technique, one of the qualitative research methods. As a data collection tool, we used the achievement lists in the sample program prepared by the Turkish Maarif Foundation for teaching Turkish to foreigners. The obtained data were compared and perused with the information in

* Atıf Bilgisi / Citation: Olgun, Z. ve Yılmaz, F. (2024). *Yedi İklim Türkçe A1 ve A2 Seviye Ders Kitaplarında Dinleme Becerisinin Oranının İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (8), 83-92.

Geliş ve Kabul Tarihleri / Date of Arrival and Date of Acceptance: 12.01.2024-08.02.2024

Bu makale Turnitin benzerlik programı ile kontrol edilmiştir. / The article was checked with Turnitin.

Yazarlar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadırlar / The authors provide the following information

Araştırma ve Yayın Etiği / Research and Publication Ethics: Bu çalışmada Committee on Publication Ethics (COPE) kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur.

Yazarların Katkı Oranı / Authors' Contribution Rate: Bu makalede birinci yazarın katkı oranı %50, ikinci yazarın katkı oranı %50'dir.

** İngilizce Öğretmeni, MEB, Tokat, Türkiye. zuhal.olgun@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9246-785X.

Prof.Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Tokat, Türkiye. fatih.yilmaz@gop.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8025-8439.

the sample program while in the last part of the paper, we made suggestions of improvement.

Keywords: Teaching Turkish to Foreigners, listening skill, Turkey Maarif Foundation program, Yunus Emre Institute, *Yedi İklim Türkçe*.

Giriş

Gelişen teknolojiye rağmen derslerdeki planlamayı kolaylaştırma ve konularla ilgili etkinliklere kolayca ulaşma konusunda ders kitapları hâlâ popülerliğini korumaktadır. Bu nedenle ders kitaplarının nitelikli, güncel ve kapsayıcı bir içerikle oluşturulması önem taşımaktadır. Dil öğretiminde de aynı durum söz konusudur. Ders kitapları düzenli bir not niteliği taşıırken amaca uygun etkinliklerle karşılaşma açısından da öğrenci ve öğretmen için hâlâ önemli bir yeri vardır. Fakat dil öğretiminde temel kaynak olarak kullanılacak ders kitaplarının hedef dili tüm boyutlarıyla öğrenmek ve öğretmek vazifesini yerine getirebilmesi için kapsayıcı bir içeriğe sahip olması gerekir. Yani dili tüm alanlarıyla konu edinip işlevsel etkinlikler sunması gerekir. Dil öğretiminin en önemli unsurlarından biri olan beceri öğretimi için de kullanılan ders kitaplarının bütün becerileri dil öğretiminin amacına uygun bir biçimde desteklemesi gerekmektedir. Literatüre bakıldığında çok sayıda bu konuyla ilgili çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların bazılarında ders kitaplarında dinleme becerisine diğer becerilere göre daha az yer verildiği görülmektedir. Özbal ve Genç'in "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Dinleme Becerisi Alanında Kullanılan Alıştırmaların Değerlendirilmesi" isimli makalesinde incelenen A1 ve A2 seviye ders kitaplarında bu durumu destekler nitelikte verilere yer verilmiştir. Bu çalışmaların büyük çoğunluğunda ise dinleme becerisinin öğrenilmesi zor becerilerden biri olduğu ifade edilmektedir. Çünkü dinleme becerisi, öğrenilmesi zor bir dil alanı olmasının yanı sıra hedef dili farklı ülkelerde öğrenenler için ilgili içeriklerle karşılaşmalarının da daha zor olduğu bir alandır (Tüfekçioğlu, 2014, s. 38). Oysa iletişim kurmak için hedef dilin konuşulması gerekir ve konuşma becerisinin gelişmesi için iyi girdi sağlayan beceri, dinleme becerisidir. Telaffuz ve tonlamayı doğru şekilde öğrenmek için dinlenen konuşma metinleri, öğrenenlere iyi birer örnek teşkil etmektedir (Şenyiğit ve Okur, 2019, s. 520). Bunun yanında dinleme becerisi, diğer becerilerin gelişmesine katkı sağlamaktadır (Halitoğlu, 2018, s. 23). Dinleme becerisiyle ilgili çalışma yapmak, bu sebeple önemlidir.

Bu çalışma, yabancılara Türkçe öğretimi alanında kullanılan ders kitaplarından biri olan *Yedi İklim Türkçe* A1 ve A2 ders kitaplarının dinleme becerilerini incelemiştir ve dinleme becerisine *Yedi İklim Türkçe* A1 ve A2 ders kitaplarında diğer becerilere oranla ne kadar yer verildiğine dair cevaplar aranmaktadır. A1 ve A2 seviyelerinde dinleme metnine ne kadar yer verilmesi gerektiği bilgisinden hareketle kitaptaki dinleme etkinliğinin sıklığı ve olması gereken arasında karşılaştırma yapılmıştır. Bu nedenle sayısal olarak ünitelerin içinde becerilerin

sıklığı incelenmiştir. Böylece bu çalışma, dinleme becerisine yer verilme sıklığını tespit etmeyi ve sayısal veriler ışığında dinleme becerisine dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. Elde edilen veriler için Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni (ADOÇM) referans alınmıştır. Bu veriler, Türkiye Maarif Vakfının çerçeve metni temel olarak hazırladığı programla ve kazanım listeleriyle karşılaştırılmıştır. Bu yönüyle alan yazındaki benzer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Yabancılar Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisi

Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde dinleme becerisi, sözlü alımlama olarak adlandırılır. Detaylı bir şekilde dil öğrenenlere sağlayacağı iletişimsel faydalardan bahsedilmektedir. Becerileri ise birbirini besleyen unsurlar olarak tanımlar ve başvuru metninde “Etkileşim hem alımlamayı hem de üretimi içerir. Ancak bu parçaların toplamından daha fazlasıdır.” ifadesi yer alır. Bu cümle de gösteriyor ki beceriler, birbirlerini desteklemekte ve tamamlamaktadır. Ana dilde olduğu gibi bir yabancı dili konuşabilmek için o dilde yeterince dinleme yapmak gerekir. Öğrenen yaptığı dinlemelerle konuşmaya temel oluşturacak girdileri elde eder. Böylece dinleme becerisi yardımıyla sesleri tanımakta, tonlama ve vurgunun kelimelerin cümledeki anlamına etkisini anlamakta ve konuşmacıdan gelen mesajı doğru olarak anlamaktadır (Demirel, 2011, s. 98). Mesajın doğru algılanmasında duyulan dile yeterince maruz kalarak seslerin ve kelimelerin doğru tanınması kadar dildeki kelimeleri doğru telaffuz ederek ve doğru cümlede kullanarak mesaja uygun karşılığın verilmesi önem taşımaktadır (İşcan ve Aydın, 2014, s. 323) Söz konusu durumu yani konuşma becerisini destekleyen en önemli ve temel beceri, dinleme becerisidir. Bu kadar önemli olmasının yanında yabancı dil öğretiminde öğretimi en zor alanlardan biridir (İşcan ve Aydın, 2014, s. 323). Dinleme becerisinin birçok süreç ve aşamayı içinde barındırması, bu zorluğun temel sebeplerindendir (Özbal ve Genç, 2019, s. 199). Bu zorluğu kolaylaştıracak en uygun yöntem ise hedef dile yeterli miktarda maruz kalarak gerekli girdiyi sağlamak ve kulağın hedef dile aşinalığını artırmaktır.

Dinleme becerisi, değişen ve gelişen teknoloji ve eğitim yöntemlerinden en çok etkilenen beceridir (Yıldırım ve Yıldırım, 2016, s. 2097). Bu sebeple dinleme etkinliklerinin ve içeriklerinin çeşitlendirilmesi, öğrenenin elde ettiği girdiyi zenginleştirmektedir. Buna en iyi örnek; tarihi, bilimsel veya sportif konuları ele alan Youtube videoları ya da bunların podcasta dönüştürülmüş görüntüsüz hâlleridir. Ders çalışmaya vakit bulamayan veya başka işlerle uğraşırken ders çalışmayı isteyen öğrenciler, podcastları ve kitapların dijital malzemelerini kullanmaya başlamışlardır (Üzüm, Göksel ve Koçdar, 2023, s. 54). Bir başka örnek ise kitap okumaya bir alternatif olarak insanların kolay bir şekilde sesli kitap ve hikâyelere ulaşabiliyor olmasıdır. Kişilerin kitap okuyamadıkları durumlarda sesli kitap dinleme eğiliminde oldukları görülmektedir (Üzüm, Göksel ve Koçdar, 2023, s. 56). Bu imkânlar da okuma metinlerinin ve konuşma metinlerinin dinleme metnine dönüştürülerek dil öğrenenlere kaynak sağladığını

göstermektedir. Dinleme becerisi üzerine çalışmalar yapılması ihtiyacı görünmektedir ve kitaplarda dinleme becerisine yeterince yer verilmesi bahsedilen dinleme etkinliklerinden de azami düzeyde fayda sağlanmasına yardım edecektir. Çeşitli alanlarda ve türlerde öğrenen seviyesine uygun yapılan dinlemeler, zaman içinde duyulan seslerin ve cümlelerin en ince ayrıntısına kadar anlaşılmasına büyük katkılar sağlamaktadır. Gerçek iletişim ortamlarında da öğrenendeki duyulanı anlama kaygısını azaltmaktadır. Sağlıklı iletişimin temelini oluşturan duyduğunu doğru anlama becerisi, öğrenenin öz güvenli bir öğrenme süreci geçirmesine yardım eder. Öz güvenin sağladığı motivasyonla da öğrenme isteği ve öğrenilenlerin kalıcılığı artmaktadır.

Seviye Odaklı Dinleme Becerisinde Kazandırılması Gereken Unsurlar

Dinleme becerisinin yabancı dil öğretiminde nasıl öğretilmesi gerektiği, dil seviyelerindeki dinleme kazanımları ve konu alanlarına Diller için Ortak Çerçeve Metninde yer verilmiştir. Ayrıca dinleme becerisiyle ilgili her dil seviyesinde ne tür kazanımlara yer verilmesi gerektiğiyle ilgili bilgiler yer almaktadır. Dinleme becerisinin en alt seviyelerden başlayarak üst dil seviyelerine kadar etkili şekilde öğretilmesi ve dinleme becerisinin sadece duyduğunu algılama olarak düşünülmemesi gerekir. Dinlemenin üst seviyelere doğru ilerledikçe imaları anlama, deyimleri ve atasözlerini uygun bağlamlarda görerek doğru şekilde kullanma gibi kazanımları öğrenenlere sağlaması önemlidir. Buna ek olarak dinleme becerisinin diğer becerilerin gelişmesi üzerinde olumlu etkiler yarattığını gösteren çalışmalar da vardır. Hogan, Adlof ve Alonzo'nun (2014, s. 203) 500 öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada 2. sınıf seviyesinden 8. sınıf seviyeye kadar artan dinlediğini anlama becerisinin okuduğunu anlama düzeyine de katkı sağladığı ve dinlediğini anlama becerisi zayıf olan öğrencilerin okuduğunu anlama konusunda da zayıf oldukları tespit edilmiştir. Dinlediğini anlama, iletişim kurma konusunda ve konuşma becerisinin gelişmesi için çok ciddi bir altyapı sağlamaktadır (Yıldırım ve Yıldırım, 2016, s. 2097). Öğrenilen yabancı dili konuşurken ortaya çıkan kaygı, kelime dağarcığının kısıtlı olması gibi problemlerin dinleme becerisinin gelişmesiyle azaldığı veya ortadan kalktığı görülmektedir (Alzamil, 2021, s. 372). Yapılan çalışmaların sonuçları da dinleme becerisinin diğer dil becerileriyle ilişkili olduğu fikrini desteklemektedir. Hatta dinleme becerisinin diğer dil becerilerine katkı sağladığını ortaya koymaktadır.

Dinleme becerisinin etkili şekilde öğretilmesi için her seviyede belli kazanım listelerinin takip edilmesi gerekir. Bu kazanımlara genel çerçevede Diller için Ortak Başvuru Metninde yer verilmiştir. Türkçenin yabancılarla öğretiminde dört dil becerisi için kazanım listeleri ise Türkiye Maarif Vakfı tarafından hazırlanan örnek öğretim programında sunulmuştur. Bu örnek program, 2020 yılında Diller için Ortak Çerçeve Metninde yapılan değişiklikler temel alınarak aynı yıl hazırlanmıştır.

Dil Becerileri	Dil Düzeyleri					Becerilere Göre Toplam Kazanım Sayısı
	A1	A2	B1	B2	C1	
Dinleme/İzleme	46	63	64	46	45	264
Sözlü Etkileşim	35	45	47	45	38	210
Sözlü Üretim	31	48	51	49	43	222
Okuma	51	66	71	60	54	302
Yazma	52	74	66	66	59	317
Dil Düzeylerine Göre Toplam Kazanım Sayısı	215	296	299	266	239	1315

	Dinleme/İzleme	Konuşma	Okuma	Yazma
Okul Öncesi	31	31	-	-
Erken Okuryazarlık Becerisi	1	1	3	3
İlk Okuma Yazma	2	3	10	14

Şekil 1. Kazanım Dağılım Çizelgesi Türkçenin Yabancı Dil olarak Öğretimi Programı (Türkiye Maarif Vakfı, 2020, s. 37).

Kazanım listelerinde dinleme becerisi için A1 seviyesinde 46 ve A2 seviyesinde ise 63 kazanım listelenmiştir. A1 ve A2 seviyesinde Diller İçin Ortak Çerçeve Metninde 2020 yılında yayınlanan versiyonunda dinleme becerisine yeni kazanımlar eklendiği görülmektedir (Aytan, Göksel ve Günaydın, 2020, s. 1214). Dinleme becerisine kazanımlar eklenmesi, bu seviyelerde dinlemenin önemine vurgu yapmaktadır. Bu kazanımlar sadece sayısal olarak değil içerik olarak da incelendiğinde diğer becerilere katkı sağlayacak şekilde tasarlandığı görülmektedir. Bu da dinleme becerisinin diğer becerilere kaynaklık edebileceği fikrini desteklemektedir. A1 seviye dinleme/izleme kazanımlarına baktığımızda A1.D.3 kazanımında “Çevresindeki nesnelere adını tanır.” kazanımı yer alırken A1 seviye sözlü etkileşim becerisi kazanım listesinde A1.SE.3 kazanımında “Çevresindeki nesnelere adını sorar söyler.” kazanımı olduğu görülmektedir. A1.Y.4 yazma becerisi kazanımında ise “Dinlediği kelime ve basit cümleleri yazar.” ifadesiyle dinleme becerisinin yazma becerisini geliştirmede kullanıldığı görülmektedir. Türkiye Maarif Vakfının hazırladığı programda programın uygulanmasıyla ilgili önerilerde bu durumdan söz edilmektedir. Dinleme becerisi, dil öğrenen kişiler için somut girdiler sağlayarak konuşma ve yazma becerilerine kaynaklık eder (TMV, 2020, s. 35).

Kazanımların belirlenmesinde iletişimsel yöntem esas alınmıştır. Bu nedenle insanın doğal yaşamında iletişim kurduğu ortam ve mekânlar esas alınarak

kazanımlar ve dil öğrenme alanları belirlenmiştir. Sözlü iletişim becerisinde kullanılacak yapıların ve sözcüklerin doğru bağlamda kullanılabilmesi için doğru dinleme becerisi içeriklerinin dili öğrenenlere kaynaklık etmesi gerekir. Bunun yanında sözlü iletişimin gerçekleşmesinde ve kelimelerin doğru telaffuz ve tonlamayla söylenmesinde dinleme becerisi oldukça etkilidir. Diller İçin Ortak Çerçeve Metninde “Seviye A1 (Başlangıç) –Üretici dil kullanımının en düşük düzeyi olarak görülür.” ifadesi yer almaktadır (Avrupa Konseyi, 2020, s. 40). Bu da gösteriyor ki ileri düzeylerde üretici becerileri kullanabilmek için alımlama becerilerinde yeterince girdiye ihtiyaç vardır. Bu nedenle dinleme becerisine kitaplarda yeterli düzeyde yer verilmesi önem taşımaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veriler, doküman incelemesi tekniği ile elde edilmiştir. Nitel araştırma yönteminde elde edilen veriler sözel bilgiler içerirken bu verileri sunma aşamasında veriler kategorilere ayrılır ve okuyucuların verileri anlamlı şekilde yorumlaması ve anlamlandırması adına sınıflandırılır. Doküman incelemesi tekniği ise kitap, dergi, mektup, rapor ya da video, film, resim gibi kaynaklardan verilerin elde edildiği nitel araştırma yöntemi tekniklerinden birisidir (Aktaş, 2019, s. 126). Bu çalışmadaki verilerin elde edildiği doküman, *Yedi İklim Türkçe* setinin A1 ve A2 seviye kitaplarıdır. Kitapların tamamındaki dinleme becerisi etkinlikleri ilgili bilgiler elde edilmiştir ve dinleme becerisi etkinliklerinin diğer becerilerin etkinliklere oranına bakılmıştır. Verilerin toplanmasında *Yedi İklim Türkçe* setinin dinleme metinleri incelenerek içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi, gerekli verilerin elde edilerek problem durumuna ilişkin kavram ve ilişkilerin tespit edilmesidir. Tespit edilen bu kavram ve ilişkiler yorumlanarak ihtiyaç duyulan durumlar ve gereken öneriler sunulmuştur. Elde edilen veriler çözümlenerek sayısal ve yüzdelik değerler olarak hesaplanmıştır. Hesaplamalar sonucunda ortaya çıkan değerler, literatürdeki bilgilere dayanarak veya literatürdeki bilgilerle karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Kitaplar, üniteler şeklinde tasarlanmıştır ve her biri sekiz üniteden oluşmaktadır. Ünitelerin içeriği ise üniteye verilen adın ünite teması olarak belirlenmesiyle düzenlenmiştir. Bu sayede kelime bilgisi verilmiş ve dil bilgisi konularıyla da tema üzerinden bağlantı kurulmuştur. Üniteler; A, B, C olarak üç bölüme ayrılmıştır. Beceriler, bu bölümler içinde belli oranda dağıtılmıştır. Fakat becerilerin her bir bölümde dağılımında, ünite genelindeki dağılımında, bölümlerdeki ve ünitelerdeki beceri sıralamasında bir standart bulunmamaktadır. Tablo 1’de A1 seviye ders kitabının tamamındaki etkinliklerin becerilere ve öğrenme alanlarına dağılımla ilgili sayısal veriler bulunmaktadır. Şekilde

beceriler dinleme, okuma, yazma, konuşma şeklinde belirtilmiştir. Dil öğrenme alanları ise DİĞER olarak kodlanmıştır.

Tablo 1. *Yedi İklim Türkçe A1 Seviye Ders Kitabı Becerilerin Üniteler İçindeki Dağılımı*

	A1 Seviye Ders Kitabındaki Etkinlik Sayısı	Etkinliklerin Dağılımdaki Yüzdesi
Dinleme	33	%12
Konuşma	39	%13
Okuma	92	%33
Yazma	59	%21
Diğer	57	%20

A1 seviye ders kitabında toplamda 280 etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinliklerin 92'si okuma, 59'u yazma, 57'si diğer, 39'u konuşma ve 33'ü dinleme etkinliklerinden oluşmaktadır. Dağılıma bakıldığında ise A1 seviye ders kitabındaki etkinliklerin %33'ü okuma, %21'i yazma, %20'si diğer, %13'ü konuşma ve sadece %12'si dinleme etkinliklerinden oluşmaktadır (Tablo 1.). A1 ders kitabında birinci ünite de dinleme becerisi en çok etkinlik sunulan üçüncü beceri olmasına rağmen diğer yedi ünite de en az yer verilen beceri olmuştur. Başka bir deyişle genel olarak değerlendirildiğinde dinleme becerisi, bu kitapta en az yer verilen beceridir. Türkiye Maarif Vakfı'nın hazırladığı kazanım listelerinde ise dinleme becerisiyle ilgili 46 kazanım yer almaktadır. Dinlemeye ayrılan etkinlik sayısının kazanımları karşılaması açısından yeterli olmadığı görülmektedir. Bazı kazanımların etkinliklerle desteklenmediği veya ihmal edildiği görülmektedir. A1 seviye ders kitabındaki kazanımların kapsamına bakıldığında 14 kazanımla alakalı etkinlik yer almadığı tespit edilmiştir (Olgun, 2021, s. 45).

Tablo 2'de A2 seviye ders kitabındaki etkinlik sayıları ve bu etkinliklerin diğer beceri ve öğrenme alanlarına göre dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 2. *Yedi İklim Türkçe A2 Seviye Ders Kitabında Becerilerin Üniteler İçindeki Dağılımı*

	A2 Seviye Ders Kitabındaki Etkinlik Sayısı	Etkinliklerin Dağılımdaki Yüzdesi
Dinleme	36	%13
Konuşma	42	%15
Okuma	83	%30
Yazma	68	%24
Diğer	50	%18

A2 seviye ders kitabında da sekiz ünite bulunmaktadır. Ünite genel tasarımı, A1 seviye kitabında olduğu gibi üç bölümden oluşmaktadır. Kitapta toplam 279 etkinlik bulunmaktadır. Bu etkinliklerin 83'ü okuma, 68'i yazma, 50'si diğer, 42'si konuşma ve 36'sı dinleme etkinliklerinden oluşmaktadır. Yüzdelerlik dağılımına bakıldığında üniteadaki etkinliklerin %30'u okumaya, %24'ü yazmaya, %18'i diğer öğrenme alanlarına, %15'i konuşmaya ve %13'ü dinlemeye ayrılmıştır (Tablo 2.). A1 kitabında olduğu gibi A2 kitabında da okuma ve yazma becerisi üzerine hazırlanan etkinlikler, diğer iki beceri ve öğrenme alanlarından fazladır. Dinleme becerisi ise setin ikinci kitabında da en az etkinlik bulunan beceri olmuştur. Türkiye Maarif Vakfı'nın hazırladığı beceri listelerindeki veriler incelendiğinde A2 seviyesinde dinleme becerisinde 63 kazanım yer almaktadır. Kitapta yer verilen 36 etkinliğin kazanımların tamamını kapsamadığı görülmektedir. Kazanımların bir kısmı tekrar ederken 19 kazanımla ilgili herhangi bir dinleme etkinliğine rastlanmamıştır (Olgun, 2021, s. 47).

Girişte ve bulguları sunmadan önce bahsedilen dinleme becerisinin ihmal edildiği yönündeki veriler, bu çalışmanın sonuçlarıyla da desteklenmiştir. A1 ve A2 seviyede dile sözel beceriler açısından alışmak için dinleme ve konuşma becerilerine önem verilmesi konusuna Avrupa Diller İçin Ortak Çerçeve Metninde de vurgu yapılmaktadır. Fakat incelenen kitaplardaki dinleme becerileri, oran olarak diğer becerilerin hatta dil öğrenme alanlarının dahi altında kalmaktadır. Dinleme becerisi için yer verilen etkinlik sayısının azlığı, konuşma becerisi için de olumsuz etki yaratacaktır. Bu da dili öğrenenlerin iletişimsel olarak dili kullanabilme imkânını azaltmaktadır.

Sonuçlar ve Öneriler

Ders kitaplarının dil öğretiminde kullanılması, öğrenen ve öğretmenler açısından faydalar sağlamaktadır. Bu faydalar için zamandan tasarruf, planlı öğretim ve öğrenciler için ulaşılabilirliği kolay bir kaynak niteliğinde olması gibi özellikler sıralanabilir. Öğrenme ve öğretme etkinliklerinin merkezinde bulunan ders kitapları hazırlanırken öğretilen dilin yapısı, kültürü ve kitlenin talebi de göz önünde bulundurulmalıdır. Diller İçin Ortak Çerçeve Metni gibi uluslararası temel kaynakların da kitapların oluşturulmasında esas alınması gerekir. Bu kaynaklardaki öncelikler tespit edilerek kitaplarda benzer içeriklere yer verilmelidir. Çağın getirdiği teknolojik gelişmeler de dikkate alınarak kitaplarda gerekli değişiklikler yapılmalıdır ve bu teknolojik malzemeler, kitapları destekleyecek nitelikte kitaplara entegre edilmelidir. Ders kitaplarındaki becerilere ayrılan bölümler, çeşitli etkinliklerle donatılmaktadır. Kitaplar incelendiğinde ders kitaplarındaki etkinliklerin odak noktasının yazılı dil becerileri ve dilbilgisi konuları olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada da görüldüğü üzere literatürdeki yabancılara Türkçe öğretimi ders kitapları üzerine yapılan çalışmalarda, dil öğretim kitaplarında dinleme becerisi

yerine yazılı becerilere ve dilbilgisi öğretimine odaklanıldığı tespit edilmiştir. Oysa dinleme becerisi, teknolojiyle öğretimi kolaylaşan ve çeşitlenen bir beceridir. Diller için Ortak Çerçeve Metninde dinleme becerisi için sadece dinleme değil izleme ile ilgili kazanımlara da yer verildiği görülmektedir. Bu da gösteriyor ki sadece dinleme metinleri değil, videolar, filmlerden, çizgi filmlerden bölümler ve eğitim için hazırlanmış özel içerikler de kitaplarda dinleme becerisi için kitabın bir parçası olabilir. Kısacası kitaplar, geleneksel yapısından ve alışılmış etkinlik tarzının dışına çıkarak interaktif bir yapıda oluşturulabilir. Sadece basılı değil çevrimiçi ulaşılabilen kaynaklar olarak öğrenciler ve öğretmenler için her yerde kolayca ulaşılabılır yapıda olması, öğretimi kolaylaştırır. Dinleme becerisi öğretiminde dile maruz kalmanın artması, dinlediğini anlama becerisini de geliştirecektir. Dinlediğini anlama becerisinin sadece dinleme becerisi değil diğer beceriler üzerinde de olumlu etki gösterdiğini kanıtlayan çalışmalardan yukarıda bahsedilmiştir. Becerilerin birbirini desteklediği ve özellikle dinleme becerisinin diğer becerilere kaynaklık ettiği göz önünde bulundurulduğunda ön plana çıkarılması gereken bir dil becerisi olduğu görülmektedir. Dinleme becerisi, iletişim araçları ve teknolojik gelişmelere bakıldığında dil öğrenenlere sadece alt düzey değil aynı zamanda üst düzey bilgi girişi sağlayabilecek bir yapıya bürünmüştür. Eskiden kitap okuyarak çeşitli ve farklı bilgiye ulaşıldığı fikri sesli kitaplar, podcastlar ve belgesel içerikli videolar sayesinde kırılmaya başlanmıştır. Dinleme içeriklerinin çeşitlenmesi, dinleme becerisinin ve dinlediğini anlama becerisinin gelişmesini bir ihtiyaçtan çok zorunlu hale getirmektedir. Ders kitapları gibi dil öğrenenler için birincil kaynak niteliği taşıyan malzemeleri hazırlayanların bu beceriye gereken önemi vererek yapılan çalışmalar doğrultusunda ihtiyaç duyulan düzenlemeleri yapmaları gerekmektedir.

Kaynakça

- Alzamil, J. (2021). Listening Skills: Important But Difficult to Learn. *Arab World English Journal (AWEJ)*, 12(3). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3952957> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3952957> 27.12.2023.
- Avrupa Konseyi. (2020). *Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni: Öğrenme, Öğretme ve Değerlendirme*.
- Aytan, T., Göksel, A. ve Günaydın, Y. (2021). 2020 Diller İçin Avrupa Ortak Çerçeve Metni'nde (CEFR) Dinleme Becerisi: Ölçekler ve Kazanımlar. *Journal of History School*, (51), 1192-1220.
- Demirel, Ö. (2011). *Yabancı Dil Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Halitoğlu, V. (2018). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Akademik Dinleme Becerisinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Eylem Araştırması. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, (1), 21-45.

- Hogan, T. P., Adlof, S. M. ve Alonzo, C. N. (2014). On the Importance of Listening Comprehension. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 16(3), 199-207. DOI: 10.3109/17549507.2014.904441.
- İşcan, A. ve Aydın, G. (2014). Yabancı Dil Olarak Türkçe Dinleme Öğretimi. A. Şahin (Ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kuramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler* içinde (ss. 315-335). Ankara: Pegem Akademi.
- Olgun, Z. (2021). *Yedi İklim Türkçe Ders Kitapları Dinleme Etkinliklerinin İncelenmesi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Özbal, B. ve Genç, A. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Dinleme Becerisi Alanında Kullanılan Alıştırmaların Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (42), 197-212. <https://doi.org/10.21497/sefad.675165>.
- Şenyiğit, Y. ve Okur, A. (2019). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Konuşma Becerisi ve Telaffuz Eğitimi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), 519-549.
- Tüfekçioğlu, B. (2014). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dinleme Etkinlikleri İle Sözcük Öğretimi Üzerine Bir Araştırma: Çukurova TÖMER Örneği. *E-Dil Dergisi*, 2, 35-51.
- Türkiye Maarif Vakfı. (2020). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı*. İstanbul: Bayem Ajans.
- Üzüm, H. İ., Göksel, N. ve Koçdar, S. (2023). Açık ve Uzaktan Öğrenme Alanında Sesli Malzeme Kullanımının İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi Örneği. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 52-76.
- Yıldırım, Ö. , Yıldırım, S. (2016). Yabancı Dil Öğretiminde Dinleme Becerisinin Önemi ve Yabancı Dil Öğrenenlerin Yaşadığı Dinleme Anlama Problemleri: Bir Alan Yazın Değerlendirmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 2094-2110.